

Sumari

<i>Goyesques</i> , poema de Joan Margarit	5
Enric Granados: el músic total	7
El pianista	11
El pedagog	87
El compositor	129
Cronologia	207
Bibliografia	213

Goyesques

Joan Margarit

*Ploreu, ploreu, però escolteu Granados.
Les Goyesques, què poden dir, si Goya
el que millor pintava era la mort?
El Sussex ha salpat: el vell transbordador
serà el mateix espant que el d'aquell home
de la camisa blanca que en el centre
dels Afusellaments enlaira els braços.
El submarí és com els soldats
amb la cara en la fosca i apuntant.*

*Davant la costa anglesa del Canal,
amputada la proa, la brusca mossegada
de l'enorme tauró gelat de ferro fosc.
Un horror dins d'un altre: dins la guerra
un mar que no serà el de Debussy,
i dins el mar el submarí a l'aguait
mentre Granados i la seva dona
s'ofeguen abraçats.*

*Han remolcat el Sussex sense proa,
encara amb l'equipatge al camarot.
S'haurien, doncs, pogut salvar,
penso escoltant els greus primers acords
de l'última Goyesca, que és L'Amor i la Mort.*

*Quin maleït atzar contra la música.
I maleïda música perduda,
maleït el poema que he d'esciure.
I maleïda Vida. I maleïda Mort.
Sempre acaba quedant aquesta cendra
feta de valentia i de desesperança.
I altra vegada torno a dir-ne amor.*

*Flor dibuixada per Enric Granados
al quadern autògraf. Àlbum (1889?).*

Biblioteca de Catalunya

Enric Granados: *el músic total*

Amb aquella mirada melangiosa, que emanava dels seus ulls i que subratllava l'horitzontalitat enèrgica del bigoti, Enric Granados era molt més que l'últim —o l'únic!— postromàntic que ha tingut de manera tardana la cultura catalana dins l'abast de la història hispànica en el pas del segle XIX al XX. La seva imatge ens ha arribat plena d'evocacions poètiques, de la llangor dels grans artistes del passat, obstinats i gairebé sempre incompresos, posseïts per la febre existencial que els abocava a una creació desesperada i genial, que desafiava qualsevol circumstància. El seu esperit ha quedat representat en moltes fotografies per la mirada incisiva i per aquell bigoti que, des de la joventut, li donava la vigoria i l'atractiu entre aristocràtic i bohemí dels grans personatges de l'època.

Granados, a banda d'aquesta imatge carismàtica i pintoresca (si més no), també ha quedat gravat en la nostra història pel seu final tràgic, que li donà, malauradament, un caire melodramàtic que, un cop més, el situa fora d'època. Paradoxalment, un exèrcit com el que havia defensat el seu pare militar el va acabar matant. Perquè ell era un artista, un soldat de la creació —no de la destrucció— i defensava sempre la veritat de la seva obra, tant en la vida com en la mort, perquè només després de la mort es pot produir la consagració definitiva d'una obra d'art, la que traspasa el temps i l'espai i esdevé llenguatge universal, com ho és la seva música.

Granados va ser molt més que tot això, va ser molt més que una imatge sentimental del passat o que una víctima del destí. Granados va ser la realització insòlita de l'artista total, perquè la seva obra va abraçar, amb la màxima excel·lència, la interpretació, la pedagogia i la composició. Tres vessants complementàries, sovint equívocament oposades en l'activitat de qualsevol artista, que en el cas de Granados van formar el triangle equilàter del seu llegat musical.

Aquests tres aspectes fonamentals en la vida d'Enric Granados els podem recórrer detalladament a través del rastre que ens han deixat centenars de documents que es troben conservats i catalogats en diversos arxius documentals de Catalunya, principalment al Museu de la Música de Barcelona, a la Biblioteca de Catalunya i a l'Acadèmia Granados-Marshall, però també en d'altres institucions com el Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CDOC); l'Arxiu Nacional de Catalunya, que custodia el Fons Pau Casals i el del fotògraf Antoni Esplugas; l'Arxiu Alicia de Larrocha, i també alguns museus i arxius privats que conserven obres pictòriques, fotografies, cartes, programes de concert o articles de premsa que actualment, cent anys després de la seva mort, ens permeten reconstruir amb imatges l'existència vital i artística d'aquest gran músic del nostre país.

Aquest llegat documental dispers per diversos fons s'ha conservat principalment gràcies a la voluntat dels seus descendents, entre els quals cal destacar la labor del doctor Antoni Carreras i Verdaguer i de la seva esposa Natàlia Granados, una de les filles del compositor, i que va heretar el seu fill Antoni Carreras i Granados, el qual va voler que quedessin preservats i disponibles per a la seva investigació als centres documentals del Museu de la Música i de la Biblioteca de Catalunya. La mort inesperada de Granados i de la seva esposa, deixant orfes els seus sis fills, va fer que el llegat d'aquest compositor quedés també estroncada al bell mig de la seva maduresa, als quaranta-nou anys, en aquell moment fonamental en què un artista pot començar a fer balanç dels fruits que ha anat deixant i saber l'abast definitiu de la naturalesa de

la seva creació. El cop que va suposar per als seus fills i les posteriors guerres i dificultats que van patir al llarg dels anys, van propiciar que molts dels documents d'aquest músic també es dispersessin fora del nostre país, la recuperació dels quals s'ha anat duent a terme al llarg de les últimes dècades a través de persones i d'institucions, que han estat els grans transmissors de la seva memòria. Per aquest motiu, parlar del llegat d'Enric Granados significa recórrer diversos fons documentals i recompondre cada peça de la seva vida, també de la seva obra, ben bé com si es tractés d'un mosaic de trencadís propi d'aquell Modernisme que va viure. Una recomposició que també era conseqüència de la seva personalitat creativa, conduïda per l'impuls de la inspiració, més que per la vanitat de la vanaglòria.

L'evidència d'aquesta triple vessant de la trajectòria musical d'Enric Granados queda explicada en tres capítols: el Granados pianista intèrpret, i el reconeixement nacional i internacional que va merèixer la seva carrera concertística; el Granados pedagog, amb la creació de la seva acadèmia de música a Barcelona i amb l'edició del primer mètode del pedal publicat a l'Estat espanyol, i el Granados compositor, autor d'un catàleg amplíssim, que va des del *lied* fins a l'òpera, que inclou obra simfònica, música escènica i de cambra, i que culmina amb la seva obra mestra per a piano, *Goyescas*, la versió operística de la qual va posar la nota final a la seva vida amb l'èxit a Nova York.

Aquest llibre presenta una tria àmplia de molts dels documents que s'han conservat i que són el testimoni gràfic més representatiu del que va significar la vida de Granados i la transcendència que ha tingut la seva obra en la nostra història. Aquesta tria s'ha fet amb un criteri de selecció basat principalment en la importància històrica i descriptiva del document, i amb l'objectiu d'oferir una narració visual el màxim d'exhaustiva de la seva vida i de la seva obra. La col·laboració dels centres de documentació del nostre país que hem esmentat i que custodien la major part del seu llegat ha estat imprescindible. Des d'aquí l'agraïment a tots els responsables d'aquests fons: a Jaume Ayats i a Marisa Ruiz del

Museu de la Música de Barcelona; a Marta Grassot del Centre Documental de l'Orfeó Català; a Eugènia Serra i a Rosa Montalt de la Biblioteca de Catalunya; a Alicia Torra de Larrocha de l'Acadèmia Marshall i l'Arxiu Alicia de Larrocha; al musicòleg i professor de la Universitat de Lleida Màrius Bernadó i a Lluís Herrera, historiador lleidatà; també a Purificació Terrado, directora de l'Auditori Enric Granados de Lleida, un agraïment especial per la seva gestió sempre eficaç, i als representants d'altres museus, com el Museo Nacional del Prado, el Museu Nacional d'Art de Catalunya i el Museu Néstor de Las Palmas de Gran Canaria. Són els veritables custodis de la nostra memòria.